

Анатолій Ведецький

студент гр. ФФМ-11,

Західноукраїнський національний університет, м. Тернопіль

Науковий керівник: к.е.н., доцент Віктор Русін

ФІНАНСОВА СТАБІЛЬНІСТЬ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ: ОСНОВНІ ЗАГРОЗИ ТА РИЗИКИ

Збройна агресія Російської Федерації проти України принесла значні втрати для нашої держави. Постійні обстріли населених пунктів, терористичні атаки на енергетичну інфраструктуру, руйнування підприємств – все це провокує пригнічення розвитку економіки та є основними ризиками для фінансової стабільності країни. Не зважаючи на складні умови воєнного періоду фінансова система держави має бути здатною виконувати свої основні функції щодо соціальної підтримки громадян, сприяння розвитку бізнесу та забезпечення ефективного руху фінансових ресурсів. У зв'язку з цим актуальним питанням є дослідження, спрямоване на виявлення основних загроз та ризиків для фінансової стабільності України та розробка пропозицій щодо її підвищення.

Напрями зміцнення фінансової стабільності держави вивчали Т. Аксьонова [1, с. 132], Г. Возняк [2, с. 71], І. Чирак [3, с. 118] та інші. Зокрема, теоретичні підходи щодо сутності фінансової стабільності та фінансової стійкості економіки розглянула І. Чирак [3, с. 118], яка також з'ясувала чинники, що зумовили фінансову нестабільність в умовах пандемії коронавірусу. Т. Аксьонова у своїй праці охарактеризувала основні загрози та ризики для фінансової безпеки та означила шляхи удосконалення організаційних і правових механізмів її забезпечення [1, с. 132]. Основні тенденції функціонування державного та банківського сектору в умовах війни проаналізувала Г. Возняк, яка також визначила підходи щодо бюджетно-кредитної та боргової політики для післявоєнного відновлення країни [2, с. 71]. Проте, на сьогодні потребують поглибленого вивчення підходи щодо покращення фінансової стабільності в умовах воєнного стану.

Основними векторами державної політики є: податкова, бюджетна та грошово-кредитна. Тому оцінка їх показників є важливою для визначення рівня фінансової стабільності держави.

Одним із показників цінової стабільності та купівельної спроможності національної валюти в країні є рівень інфляції. Інфляційні процеси в економіці будь-якої країни є нормальним явищем, але в певних межах. Так, Національним банком України (далі – НБУ) встановлено інфляційний коридор від 4% до 6% на рік [4]. Натомість за 2022 рік під впливом воєнних подій рівень інфляції був набагато вищим (рис. 1).

Як видно з рисунку, протягом 2022 року рівень інфляції сягнув 26%, що у 4,5 рази більше, ніж встановлений НБУ. Це свідчить про значне погіршення цінової стабільності в країні.

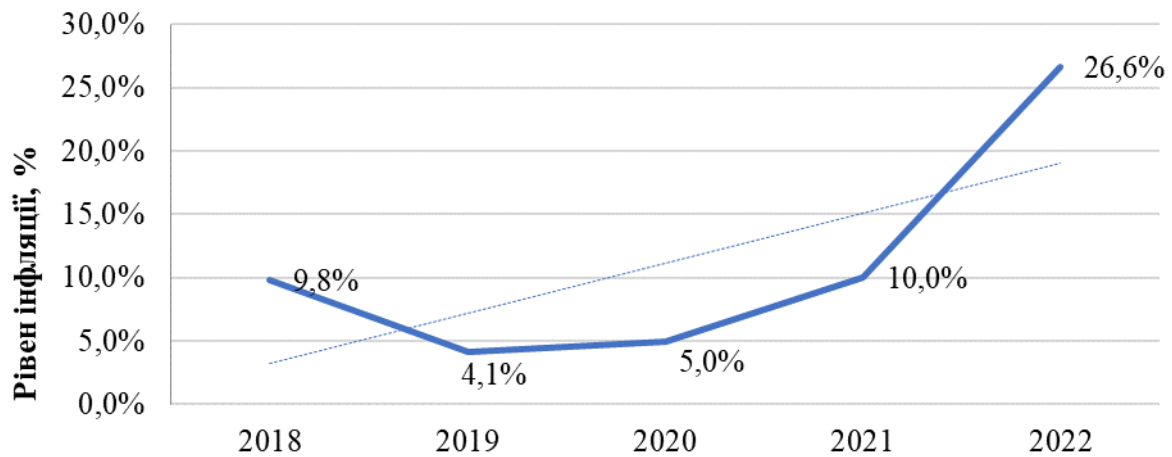

Рис. 1. Динаміка рівня інфляції в Україні протягом 2018–2022 років
Джерело: складено на підставі даних [4].

Вагомим чинником інфляції є обсяг дефіциту, що склався при виконанні Державного бюджету України. З метою покриття дефіциту здійснюються державні запозичення. Так, протягом 2022 року воєнні події значно вплинули на збільшення цих показників (рис. 2).

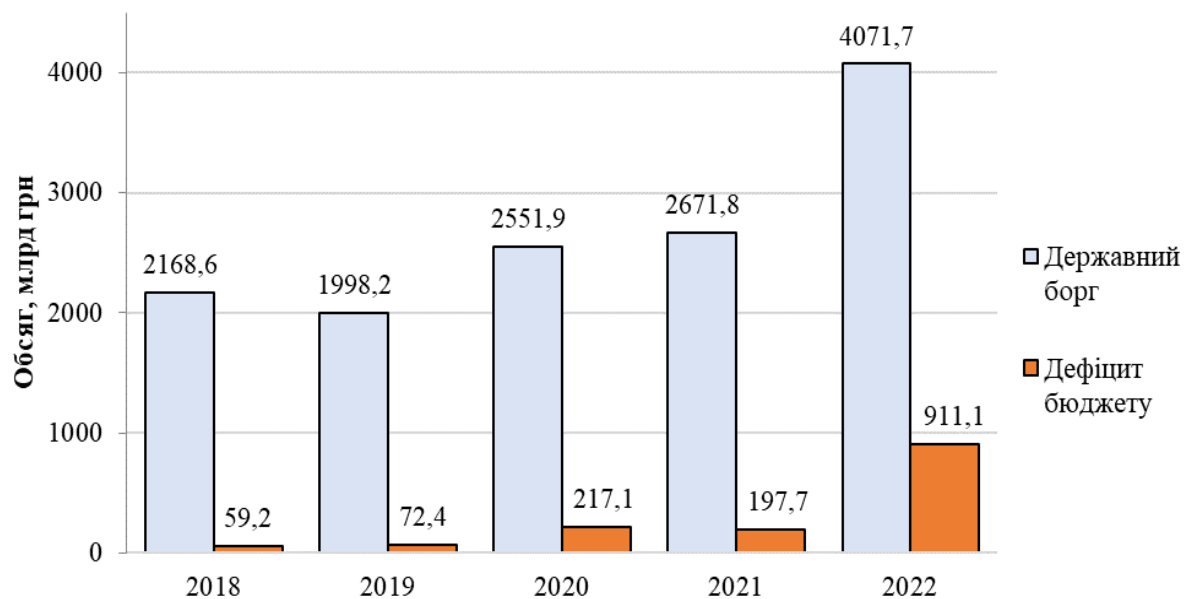

Рис. 2. Динаміка показників дефіциту бюджету України та державного боргу протягом 2018–2022 років
Джерело: складено на підставі даних [4].

Дані рисунку свідчать, що у 2022 році обсяг дефіциту бюджету перевищив показник попереднього року у 4,6 разів, а запозичення для його покриття – майже у 2 рази більше в порівнянні з довоєнним періодом. Це показує значне погіршення фінансової стабільності України.

Крім цього, за підсумками 2022 року спостерігалось значне падіння ВВП – майже на 30% від рівня попереднього року. При цьому дефіцит бюджету у 2022 році від ВВП склав 24% (натомість в минулі роки коливався 1,7–5,2%), а державний борг перевищив ВВП на 7,2%, що свідчить про надскладну

фінансову ситуацію в країні [4]. За таких умов важливою є ефективність монетарної політики НБУ, адже збільшення фінансових операцій, розвиток ринку кредитування та державних облігацій сприяє зростанню кругообігу грошей в економіці та покращенню фінансового стану.

Практика зарубіжних країн щодо монетарної політики центральних банків свідчить, що в період світової кризи, спричиненої пандемією коронавірусу [5]:

– в розвинутих країнах для підтримки сукупного попиту і поживлення кредитного процесу уряди знижували ключові відсоткові ставки, здійснювали викуп державних та приватних активів, розширювали та стимулювали цільове кредитування;

– в країнах з ринками, що формуються, застосовувалось зниження ключових відсоткових ставок у понад 90% країнах, викуп державних облігацій – у 60% країн, підтримка ліквідності банків – у 60%, викуп активів реального сектора – у 25% країн.

Застосування центральним банком програм пільгового позичкового фінансування комерційним банкам для подальшого його спрямування на видачу цільових кредитів бізнесу чи населенню також показало позитивні результати в країнах з ринками, що формуються, а саме: Бразилія, Мексика, Південна Африка, Індія, Малайзія. При цьому цільовим сектором був малий та середній бізнес, на який припадало 75% програм [5].

Таким чином, в період воєнного стану фінансова система України знаходиться під постійним впливом негативних факторів та загроз, основними з яких є: зростання рівня інфляції, дефіциту бюджету та державного боргу. В цій ситуації необхідними є ефективні заходи з монетарної політики, наприклад, розширення кредитування бізнесу, що дозволить запустити більше грошей в обіг та пригальмувати інфляцію. Поживлення роботи бізнесу створить нові робочі місця, збільшить надходження до бюджету податків та зменшить дефіцит, що сприятиме зниженню боргових позичок для покриття дефіциту.

Список використаних джерел

1. Аксьонова Т. С. Актуальні загрози та ризики фінансовій безпеці України та роль держави у її забезпеченні. *Інвестиції: практика та досвід*. 2021. № 17. С. 130–138.
2. Возняк Г., Дмитрик О. Фінансова стабільність та напрями її зміцнення: кейс для України в умовах війни. *Світ фінансів*. 2022. № 2 (71). С. 70–80.
3. Чирак І. Фінансова стабільність, фінансова нестабільність і фінансова стійкість економіки. *Світ фінансів*. 2020. № 2 (63). С. 115–125.
4. Інфляційний звіт, січень 2023 року. URL: <https://bank.gov.ua/ua/stability/report> (дата звернення: 02.03.2023).
5. Данилишин Б. Ресурси України для фінансової стабільності під час війни та відбудови. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2022/04/22/686099/> (дата звернення: 02.03.2023).